

7. Lazarus R. S. Stress and Emotion: A New Synthesis. New York: Springer, 1999. 342p. URL: <https://books.google.se/books?id=mATTP46QIp4C&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false> (дата звернення 12.02.24).
8. Lazarus R. S. Toward better research on stress and coping. *American Psychologist*. 2000. Vol.55, №6. P. 665–673. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.6.665> (дата звернення 12.02.24).
9. Lazarus R., Delongis A., Folkman S., Gruen R. Stress and adaptational outcomes: the problem of confounded measures. *American Psychologist*. 1985. Vol.40, №7. P.770–779. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.40.7.770> (дата звернення 02.07.2024)
10. Lazarus R., Folkman S. Stress, Appraisal, and Coping. New York: Springer, 1984. 445p. URL: https://books.google.se/books?hl=ru&lr=&id=i-ySQQuUpr8C&oi=fnd&pg=PR5&ots=DgLTnregOf&sig=MW7m_q3uU91jqB1FhhLVi3m816g&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
11. Maddi S. Hardiness: An operationalization of existential courage. *Journal of Humanistic Psychology*. 2004. Apr. 44. P. 279-298.
12. Maddi S. R. Harvey, D. Khoshaba, J. Lu, M. Persico The personality construct of hardiness. *Journal of Research in Personality*. 2002. №36. 72-85.
13. Maddi S. R. The personality construct of hardiness: I. Effect of experiencing, coping and strain. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*. 1999. Vol. 51, No. 2. P. 83–94. DOI: <https://doi.org/10.1037/1061-4087.51.2.83>. (дата звернення 15.01 2024)
14. Maddi's hardiness survey URL: <https://psycho-tests.com/test/maddi-hardiness-survey> (дата звернення 08.01.2024)
15. Wong P. T. P. Effective management of life stress: there source-congruence model. *Stress & medicine*. 1993. Vol. 9, Iss. 1. P. 51–60. DOI: <https://doi.org/10.1002/smi.2460090110>. (дата звернення 22.01 2024).

Одержано 29.02.2024

УДК 159.9

Катерина Олександрівна РЕЗНІК,

аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5232-1912>

ФЕНОМЕН ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОЗУМНОСТІ У НОВІТНІХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Представлено наукові ракурси дослідження психологічної розумності у сучасних психологічних розвідках. Подано психологічну розумність як здатність людини бачити взаємозв'язки між думками, почуттями та діями людей з метою пізнання значень і причин їх досвіду та поведінки.

Ключові слова: психологічна розумність, інтелект, причинні фактори, проникливість, рефлексивність, самооцінка, самосвідомість, інтроспекція.

Традиційно інтелект вважали найкращим показником досягнень в академічному середовищі. Але, як з'ясувало дослідження О'Коннора та Паунонена (2007), зв'язок між академічними досягненнями та інтелектом слабший, ніж очікувалося, особливо в середовищі вищої освіти [9]. Diseth (2002) також виявив відсутність зв'язку між інтелектом і академічними досягненнями [4]. Таким чином, академічні досягнення можуть залежати від чогось більшого, ніж просто інтелект, оскільки учні з високими когнітивними здібностями часто перевершують учнів з нижчими когнітивними здібностями.

Кепп (2000) зазначає, що «якщо діяльність стає складнішою та веде до співпраці, емоційна компетентність відрізнятиме тих, хто процвітає, від тих, кому не вдається досягнути результатів» [6]. Як важливу частину психології емоцій і міжособистісної

обізнаності, психологічну розумність можна використовувати для вимірювання емоційної компетентності. За словами Бейтеля та ін. (2009), психологічна розумність має широкую привабливість і корисність, оскільки вона є не лише основною психологічною конструкцією, але й, можливо, найважливішою психологічною силою [2].

За Фарбером (1985) [5], історія психологічної розумності бере свій початок від концепції Мюррея (1938) про «інтрацепцію» (схильність підкреслювати психологічні аспекти осіб або подій) [7], а до цього — від концепції Юнга (1922) про «інтроверсію» і концепції Вільяма Джеймса (1907) про «м'якість».

Термін психологічна розумність (ПР) виник із психодинамічного мислення (Appelbaum, 1973; Taylor et al, 1989), і протягом тривалого часу його використання обмежувалося психодинамічно орієнтованою психотерапевтичною практикою, в якій розглядався рівень психологічної розумності пацієнта як важливої передумови успіху інсайт-орієнтованої терапії [11].

Психологічна розумність являє собою абстрактний процес, який не можна спостерігати безпосередньо. Такі слова, як проникливість, рефлексивність, самооцінка, самосвідомість і інтроспекція, використовувалися як синоніми психологічної розумності [1]. Нижче наведено деякі важливі визначення психологічної розумності: Толар і Резнікофф (1960) визначили «психологічну розумність як здатність розуміти причинні фактори, які лежать в основі або визначають поведінку та загальні установки людини» [12]. Аппельбаум (1973) визначає психологічну розумність як «здатність людини бачити взаємозв'язки між думками, почуттями та діями з метою пізнання значень і причин досвіду та поведінки» [1].

Чотири виміри, що пояснюють психологічну розумність, що лежить в основі цієї здатності, включають: (а) когнітивні здібності та інтуїтивні таланти, (б) допитливість і щирий інтерес до людей, коли людину цікавить те, як працює розум, здатний піклуватися про себе і подібним чином здатний «дозволити афектам займати належне їм місце», (с) для цілей лікування, самоспрямованість, яка характеризує психологічну розумність людини та (d) поточну та перспективну здатність з боку індивіда «викласти свої можливості щодо психологічної розумності на службі психоаналітичного процесу» (Appelbaum, 1973) [1]. Conte та ін. (1996) концептуалізували психологічну розумність як атрибут індивіда, який передбачає певний доступ до своїх почуттів, готовність спробувати зрозуміти себе та інших, віру в користь обговорення своїх проблем і зацікавленість у значенні та мотивації власних і інших думок, почуттів і поведінки та здатності до змін [3].

У дослідженні Nyčlíček & Denollet (2009) встановлено, що психологічна розумність є особистою (індивідуальною) характеристикою, яка відображає не лише інтерес, але й здатність і може бути змінена значущими зовнішніми джерелами. Таким чином, психологічна розумність включає когнітивні, афективні та мотиваційні компоненти і може розглядатися як характеристика, інтерес і здатність, зосереджена як на власній особистості, так і на інших [8].

Список бібліографічних посилань

1. Appelbaum, S. A. (1973). Psychological-mindedness: Word, concept and essence. *International Journal of Psycho-Analysis*, 54, 35-46.
2. Beitel, M., Hutz, A., Sheffield, K.M., Gunn, C., Cecero, C. C., & Barry, D.T. (2009). Do psychologically-minded clients expect more from counselling. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 82(4),369-83.
3. Conte, H. R., Ratto, R., & Karasu, T. B. (1996). The Psychological Mindedness Scale: Factor structure and relationship to outcome of psychotherapy. *Journal of Psychotherapy Research and Practice*, 5, 250-259.
4. Diseth, A. (2002). The relationship between intelligence, approaches to learning and academic achievement. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 46(2), 219-30.

5. Farber, B. A. (1985). The genesis, development and implications of psychological-mindedness in psychotherapists. *Psychotherapy*, 22(2), 170-177.
6. Kapp, C. A. (2000). Emotional intelligence and success in post-graduate studies: a pilot study. *SAJHE/SATHO*, 14(3), 151-60.
7. Murray, H. (1938). *Exploration in personality*. New York: Oxford University Press.
8. Nyklíček, I., & Denollet, J. (2009). Development and evaluation of the balanced index of psychological mindedness (BIPM). *Psychological Assessment*, 21(1), 32-44.
9. O'Connor, M. C., & Paunonen, S.V. (2007). Big five personality predictors of post-secondary academic performance. *Personality and Individual Differences*, 43, 971-90.
10. Pathak P, Joshi S (2017), Psychological Mindedness and Procrastination among University Students, *International Journal of Indian Psychology*, Volume 4, Issue 2, No. 86, ISSN:2348-5396 (e), ISSN:2349-3429 (p), DIP:18.01.021/20170402, ISBN:978-1-365-68609-2
11. Taylor, G.J., & Taylor, H.S. (1997). Alexithymia. In M. McCallum & W.E. Piper (Eds.), *Psychological mindedness: A contemporary understanding* (pp. 77-104). Munich: Lawrence Erlbaum Associates.
12. Tolar, A., & Reznikoff, M. (1960). A new approach to insight: A preliminary report. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 130, 286-296.

Одержано 29.02.2024

УДК 159.9

Катерина Михайлівна УСИК,

аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3799-8136>

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КОНТЕКСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто соціальний інтелект як здатність до розуміння оточуючих людей та грамотного вибудовування взаємин. Зазначено роль соціального інтелекту. Зазначено, що у ракурсі поліцейської діяльності соціальний сприяє успішній професійній адаптації, підвищенню впевненості в собі, розвитку комунікативної компетентності, перешкоджає проявам девіантної і емоційного вигоряння. Соціальний інтелект є істотним ресурсом підвищення стійкості поліцейських до стресу.

Ключові слова: соціальний інтелект, поліцейські, поліцейська діяльність, професійна адаптація, емоційне вигоряння, стрес.

Поняття «соціальний інтелект» вперше було введено в психологію Е. Л. Thorndike у 1920 році. Згідно з думкою автора загалом у людини існує три види інтелекту: абстрактний інтелект — це здатність до розуміння та оперування абстрактними, математичними та вербальними символами; конкретний інтелект – здатність до розуміння та оперування об'єктами матеріального світу та соціальний інтелект. Останній Е. Л. Thorndike визначив як здатність до розуміння оточуючих людей та грамотного вибудовування взаємин. На думку дослідника, соціальний інтелект характеризує ступінь мудрості людини у відносинах з оточуючими, її здатність домагатися власних цілей у міжособистісному спілкуванні за допомогою грамотно побудованої взаємодії. По суті, соціальний інтелект згідно з концепцією Е. Л. Thorndike представляє весь спектр когнітивних здібностей, спрямованих на освоєння соціальних відносин [5].

Інший зарубіжний учений, який приділяв особливу увагу питанням міжособистісної взаємодії G. W. Allport, характеризував соціальний інтелект як адаптаційну здатність людини, що забезпечує конструктивні відносини з оточуючими людьми. Цей вид